¼ðàôò²ì²ðØ²Ü Âºðàôºð²ÜÜºðÀ àðä ºê
Ö²Ü²âàÔ²Î²Ü-¶àðÌ²´²Ü²Î²Ü ¶àðÌÀÜÂ²òÆ
²Ü²ð¸Úàô²ìºÎàôÂÚ²Ü ²ð¸ÚàôÜø

Þ. Ð. ä²ðàÜÚ²Ü

Êáëù³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝÁ, áñÁ ÑÇÙÝíáõÙ ¿ ËáëáÕÇ ¨ ÉëáÕÇ É»½í³-Ï³Ý Ï³ñáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ íñ³, »ÝÃ³¹ñáõÙ ¿ ïíÛ³É Ëáëù³ÛÇÝ Ñ³Ù³ï»ùë-ïÇÝ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É»½í³Ï³Ý ÙÇ³íáñÝ»ñÇ ×Çßï ÁÝïñáõÃÛáõÝ ¨ ÏÇ-րառում, ինչպես նաև՝ ըմբռնում: Այստեղ, անշուշտ, կարևորվում է խոսողին, ËáëÁÝÏ»ñáçÁ ¨ Ýñ³Ýó Ñ³Ù³ï»Õ ËáëùÁ` ¹ÇëÏáõñëÁ, áñå»ë Ù»Ï ÙÇ³ëÝ³-կան ամբողջություն դիտելու անհրաժեշտությունը, քանի որ խոսողությունը áã Ã» ³é³ÝÓÝ³ËáëáõÃÛáõÝ ¿, ³ÛÉ áñáß³ÏÇ Ñ³Ù³ï»ùëïáõÙ Í³í³ÉíáÕ »ñÏÙÇ³ëÝ³Ï³Ý Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝ:

Êáëù³ÛÇÝ ÷áËÝ»ñ·áñÍáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ Ñ³×³Ë »Ý ¹ñë¨áñíáõÙ É»½í³Ï³Ý Ñ³ÝñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Ù»ñÅ»ÉÇ, áã ÝáñÙ³ïÇí Ëáëù³ÛÇÝ ÙÇ³-վորներ, որոնք ազդում են խոսողության ընթացքի վրա՝ առաջ բերելով հա-Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙ»ñ: Ð³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÁ Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý ³Ý³ñ¹ÛáõÝ³í»ï »Éù ¿, áñÇ Ñ»ï¨³Ýùáí ïíÛ³É Ëáëù³-ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÁ, áñÁ ÙÇïí³Í ¿ áñáß³ÏÇ Ù³ñï³í³ñ³Ï³Ý Íñ³·ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³ÝÁ, ³ÏÝÏ³Éí³Íó³ÝÏ³ÉÇ ³ñ¹ÛáõÝù ãÇ áõÝ»ÝáõÙ. ËáëùÁ Ëá-ï»ÉÇ ¿ ¹³éÝáõÙ, ÇëÏ Ñ³Õáñ¹³ÏóáõÃÛ³Ý Í³í³ÉÙ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óáõÙ ³é³-ջանում է այսպես կոչված «բացասական դաշտ»՝ անկատարություն, ան-Ý»ñ¹³ßÝ³ÏáõÃÛáõÝ ½ñáõó³ÏÇóÝ»ñÇ ËáëùáõÙ: Ð³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ·áñÍáõ-նեության բացասական դաշտի տիրույթում խախտվում է խոսքի ստեղծ-ման և ըմբռնման գործընթացը, զրուցակիցների մեջ առաջանում են բա-ցասական հուզական և հոգեբանական վիճակներ:

Êáï»ÉÇ Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÁ` Ë³÷³Ýí³Í, ï³å³Éí³Í, ³ÝÝå³ëï ÑáõÝÙï³Í »ñÏËáëáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, ·ñ³í»É »Ýß³ï ·ÇïÝ³Ï³ÝÝ»-ñÇ áõß³¹ñáõÃÛáõÝÁ:

Սա կարելի է բացատրել նախ և առաջ այն հանգամանքով, որ ճախո-ղումը, այսինքն՝ անհաջողությունը, երկխոսությանը բնորոշ երևույթ է և հա-տուկ է խոսքի բոլոր ձևերին՝ գրավոր, բանավոր, ինտերնետի լեզվին, ինչ-պես նաև հաղորդակցական բոլոր տիպերին՝ առօրյա զրույց, պաշտոնա-կան երկխոսություն, հարցազրույց, բանավեճ, քաղաքական մրցավեճ և ³ÛÉÝ:

Հաղորդակցական լեզվաբանության, ինչպես նաև գործաբանական լեզվաբանության շրջանակներում բազմիցս խոսվել է հաղորդակցման գոր-ծընթացում տեղ գտած թերությունների մասին, սակայն սկզբնական շրջա-ÝáõÙ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ñ³çáÕáõÃÛáõÝ Ñ³ëÏ³óáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñíáõÙ ¿ñ ³é³çÝ³ÛÇÝ, ÇëÏ ³ÝÑ³çáÕáõÃÛáõÝÁ` ¹ñ³ ³Í³ÝóÛ³ÉÁ, ¹ñ³ »ñÏÁÝïñ³Ï³Ý

տարբերակը[1]: Այս տեսակետը, անշուշտ, հնարավորություն չէր տալիս բաó³Ñ³Û ï»Éáõ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ³ÝÑ³çáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³Ï³Ý å³ï×³é-ները (լեզվական, արտալեզվական, հասարակաբանական, լեզվամշակութային և այլն), ինչպես նաև գտնելու դրանց լուծման բանալին, մշակելու ¹ñ³ÝóÇó Ëáõë³÷»Éáõ Ù³ñï³í³ñáõÃÛáõÝÁ:

ì»ñçÇÝ ßñç³ÝáõÙ Ñ³Õáñ¹³ÏóÙ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÇ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ïáõÃÛáõնը բարձրացնելու միտումով հատկապես ակտիվացել են գործաբանական և ճանաչողական լեզվաբանության շրջանակներում կատարվող լեզվաբանական հետազոտությունները: Խոսքին բնորոշ խաթարումների հարցը ծա·áõÙ ¿ Ý³¨ É»½íÇ ÙÇçÙß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ³é³ÝÓÝ³Ñ³ï ÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, ÇÝãå»ë Ý³¨ ûï³ñ É»½íÇ ¹³ë³í³Ý¹Ù³Ý ÏÇñ³é³Ï³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ ùÝÝ»ÉÇë: Ð³ղորդակցական գործունեության բացասական դաշտի նշույթները տարբեր ձևով են մեկնաբանվում՝ որպես հաղորդակցական խոչընդոտ, հաղորդակó³Ï³Ý Ë³Ëï áõÙ, Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ³ÝÑ³çáÕáõÃÛáõÝ, É»½í³Ï³Ý Ï³Ù Ëáëù³ÛÇÝ ÏáÝýÉÇÏï ¨ ³ÛÉÝ[2]:

Լեզվաբանության մեջ հաղորդակցական գործընթացի դժվարությունների, դրան բնորոշ խախտումների մասին լրջորեն սկսեցին խոսել ճանաչողական լեզվաբանության շրջանակներում: Ուսումնասիրելով խոսող անհատի լեզվամտածողության համակարգը՝ լեզվաբանները փորձում են մոդեÉ³íáñ»É Ëáëù³ÛÇÝ Ï³ñáÕáõÃÛáõÝÁ՝ Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñ Ï³ï³-ñáÕ Ñ³Ù³Ï³ñ·ã³ÛÇÝ Íñ³·ñ»ñ ëï»ÕÍ»Éáõ Ýå³ï³Ïáí: ²Ûëå»ë Ïáãí³Í «արհեստական ինտելեկտի» ուղղությամբ տարվող հետազոտությունները գիտնականների առջև խնդիր դրեցին լուծելու այն բարդությունները, որոնք ծագում են մարդ-մեքենա փոխհարաբերության ժամանակ: Ահա այդ բար¹áõÃÛáõÝÝ»ñÇó Ù»ÏÝ ¿É, ÇÝãå»ë å³ñ½í»ó, Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÝ ¿, áñÇ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝÁ ·áñÍÝ³Ï³Ý Ýß³Ý³ÏáõÃÛ³Ý áõÝÇ ¨ ÃáõÛÉ ¿ ï³ÉÇë ստեղծելու մարդ - մեքենա փոխհարաբերությունների ընթացքում ծագող Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÝ»ñÁ Ï³ÝËáÕ ³É·áñÇÃÙÝ»ñ:

Î³ï³ñí³Í Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÁ ¹Çï íáõÙ ¿ áñå»ë Ñ³Õáñ¹³ÏóÙ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÇÝ Ñ³ïáõÏ Ã»ñáõÃÛáõÝ` §Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ë³Ëï áõÙ, áñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ áñáß³ÏÇ Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñ ã»Ý Ï³ï³ñíáõÙ Çñ»Ýó Ý³Ëáñáß³ÍáõÙÁ: ²ÛÉ Ï»ñå ³ë³Í` ¹ñ³Ýó ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ ï³ññ»ñÁ ã»Ý Çñ³·áñÍíáõÙ ßñç³å³ïÁ í»ñ³÷áË»Éáõ Çñ»Ýó í»ñ³å³Ñí³Í ¹»ñÁ¦[3]: Հաղորդակցական ձախողումը բնորոշելու, այս երևույթը

---

[1] î»'ë **J. L. Austin,** How to Do Things with Words. Cambr., 1962, **S. R. Searle,** What is a Speech // Act Philosophy in America, N.Y. 1965, ¿ç 221-239, **Ø. A. Ïàðîíÿí,** Åäèíèöû ðå÷åâîãî îáùåíèÿ â ñâåòå òåîðèè âçàèìîäåéñòâèÿ, Åð., 2003:

[2] î»'ë **Á. Þ. Ãîðîäåöêèé, È. Ì. Êîáîçåâà, È. Ã. Ñàáóðîâà,** Ê òèïîëîãèè êîììóíèêàòèâíûõ íåóäà÷ //Äèàëîãîâîå âçàèìîäåéñòâèå è ïðåäcòàâëåíèå çíàíèé. Íîâîñèáèðñê, 1985, ¿ç 64 -78, **Î. Å. Åðìàêîâà, Å. À. Çåìñêàÿ,** Ê ïîñòðîåíèþ òèïîëîãèè êîììóíèêàòèâíûõ íåóäà÷ // Ðóññêèé ÿçûê â åãî ôóíêöèîíèðîâàíèè. Êîììóíèêàòèâíî-ïðàãìàòè÷åñêèé àñïåêò. Ì., 1993, ¿ç 30-63:

[3] **Á. Þ. Ãîðîäåöêèé, È. Ì. Êîáîçåâà, È. Ã. Ñàáóðîâà,** óêàç. ñî÷., ¿ç 67:

ճիշտ մեկնաբանելու համար նախ և առաջ անհրաժեշտ է պարզել, թե որոնք
»Ý Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý Ëáó»ÉÇ ï»Õ»ñÁ, §í ï³Ý·³ÉÇñ, éÇëÏ³ÛÇÝ
·á ïÇÝ»ñÁ¦, áñ ï»Õ Ï³ñáÕ »Ý ³é³ç³Ý³É ë³ÛÃ³ùáõÙÝ»ñ, Ã»ñáõÃÛáõÝÝ»ñ,
անհաջողություններ: Ինչ խոսք, որպես հաղորդակցական անբարենպաս-
ï áõÃÛ³Ý ³Ù»Ý³ í ï ³Ý·³ÉÇó ¨ Ñ³ í ³Ý³Ï³Ý ûÕ³Ï Ï³ñ»ÉÇ ¿ Ýß»É Ëáëù³-
ë ï »ÕÍÙ³Ý ¨ ËáëùÇ ÁÝÏ³ÉÙ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÝ»ñÁ: Êáëù³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõ-
ÃÛ³Ý ³Ûë ûÕ³Ïáõ٠¿, áñ Ë³Ë ï íáõÙ ¿ É»½íÇ ³Ù»Ý³Ï³ñ¨áñ ·áñÍ³éáõÛÃÝ»-
ñÇó Ù»ÏÁ` ï»Õ»Ï³ ï íáõÃÛ³Ý ³ñ¹ÛáõÝ³ í» ï ÷áË³ÝóáõÙÁ, ÇÝãå»ë Ý³¨`
Ù ï ùÇ Ù»ç Ý»ñÃ³ ÷ ³Ýó»Éáõ, ³ÛëÇÝùÝ` ËáëùÇ ÁÝÏ³ÉÙ³Ý ¨ Ñ³ëÏ³óÙ³Ý É»½-
í ³ Ï³Ý Ï³ñáÕáõÃÛáõÝÁ: Ð³Õáñ¹³ Ïó³ Ï³Ý Ó³ ËáÕÙ³Ý Å³Ù³Ý³Ï Ëáëù³-
ë ï »ÕÍÙ³Ý ßÕÃ³ÛáõÙ Ë³Ë ï íáõÙ ¿ ³ëáõÛÃÇ Ó¨³ íáñÙ³Ý ·áñÍ³éáõÛÃÁ`
ÇÙ³ë ï Ç ÷áË³ñÏáõÙÁ Ýß³Ý³ÏáõÃÛ³Ý: Êáëù ÇÁÝÏ³ÉÙ³Ý ûÕ³ÏáõÙ Ë³Ë ï-
íáõÙ ¿ ³ëáõÛÃÇ ÇÙ³ë ï Ç ×³Ý³ãÙ³Ý ÁÝÃ³óùÁ: ä» ï ù ¿ Ýß»É, áñ ³ëáõÛÃÇ
ÇÙ³ë ï ³ÛÇÝ ¹³ß ï Ç Ë³Ë ï áõÙÝ»ñÁ Ï³ ï ³ñíáõÙ »Ý ÇÝãå»ë ÉáÏáõ ï Çí Ù³-
կարդակում (ասույթի պրոպոզիցիոն իմաստի խախտումներ, արտաբեր-
Ù³Ý ëË³ÉÝ»ñ), ³ÛÝå»ë ¿É ÇÉÉáÏáõ ï Çí (áã ï »ÕÇÝ, ³ÝÑ³Ù³å³ ï ³ëË³Ý
Ëáëù³ÛÇÝ Ù ï ³¹ñáõÃÛáõÝÝ»ñ) ¨ å»ñÉáÏáõ ï Çí Ù³Ï³ñ¹³ÏÝ»ñáõÙ (³Ýó³Ý-
Ï³ÉÇ Ï³Ù ³Ýëå³ë»ÉÇ Ëáëù³ÛÇÝ ³½¹»óáõÃÛáõÝ):

²Ñ³ Ã» ÇÝãáõ É»½í³Ï³Ý Ñ³Û»ó³Ï»ñåáí ¹Ç ï ³ñÏ»ÉÇë Ñ³Õáñ¹³Ïó³-
կան ձախողումը հաճախ դիտվում է որպես իմաստագործաբանական
երևույթ, գործաբանական անըմբռնողության (íåïîíèìàíèå) ï³ñ³ ï»-
ë³Ï, áñÇ å³ ï×³éÁ ËáëáÕÇ åñáåá½ÇóÇáÝ ÇÙ³ëïÁ ëË³É Ý»ñÏ³Û³óÝ»ÉÝ
է, կամ լսողի սխալ մեկնաբանումը, կամ էլ` երկուսը միասին[4]:

²ëáõÛÃÇ ÇÙ³ë ï ³ÛÇÝ ¹³ß ï Ç Ë³Ë ï áõÙÝ»ñ »Ý ³ñÓ³Ý³·ñíáõÙ Ý³¨
áñå»ë ÷áË³éÝãáõÃÛ³Ý å³Ï³ë ÇÉÉáÏáõ ï Çí Ù³Ï³ñ¹³ÏáõÙ, ¨ ¹Ç ï íáõÙ »Ý
ազդակ ու արձագանք ընդմիջարկումների միջև համաձայնության բացա-
Ï³ÛáõÃÛ³Ý, Ñ³Õáñ¹³ Ïó³ Ï³Ý Çñ³¹ñáõÃÛ³Ý ¨ ¹ñ³ Ñ³Ù³å³ ï ³ëË³Ý Ëá-
ëáÕÝ»ñÇ Ñ³Õáñ¹³ Ïó³ Ï³Ý ëå³ëáõÙÝ»ñÇ ÏáÝýÉÇÏ ï[5]: Ò³ ËáÕ³ÝùÝ»ñÇ ³Ûë
օղակում քննության առարկա են դառնում այն գործաբանական խախ-
ï áõÙÝ»ñÁ, áñáÝù ï »ÕÇ »Ý áõÝ»ÝáõÙ Ëáëù³ÛÇÝ ³Ï ï »ñÇ ÷áËÏ³ å³ ÏóÙ³Ý
ժամանակ: Այսպես կոչված գործաբանական ձախողումը տեղի է ունենում
այն դեպքում, երբ հաղորդակցական դիտավորությունը լրիվ կամ մասնա-
ÏÇáñ»Ý Ë³÷³Ýíáõ٠¿, ãÇ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ[6]:

Ինչպես տեսնում ենք, հաղորդակցական խախտումների այս խմբի
¹ñ¹³ å³ ï×³éÁ` §Ãáõ ÛÉ¦ ûÕ³ÏÁ, ËáëùÇ ×³Ý³ãáÕ³Ï³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÝ ¿, ÇëÏ
ըստ հոգելեզվաբանների` հաղորդման կոդավորման և ապակոդավորման ըն-
Ã³óùáõÙ ï »ÕÇ áõÝ»óáÕ Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ¨ ·áñÍ³éÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ:

---

[4] î»°ë **Í. Ê. Êúíåâà,** Èíòåãðàëüíûé ïîäõîä ê ïðîáëåìå êîììóíèêàòèâíûõ íåóäà÷. Àâòîðåô. äèñ... êàíä. ôèëîë. íàóê.- Òâåðü, 1999. **Ó. Ê. Òåïëÿêîâà,** Êîììóíèêàòèâíûå íåóäà÷è ïðè ðåàëèçàöèè ðå÷åâûõ àêòîâ ïîáóæäåíèÿ â äèàëîãè÷åñêîì äèñêóðñå. Àâòîðåô. äèñ... êàíä. ôèëîë. íàóê. Òàìáîâ, 1998:

[5] î»°ë **Î. Ñ. Èññåðñ,** Êîììóíèêàòèâíûå ñòðàòåãèè è òàêòèêè ðóññêîé ðå÷è. Ìîñê, 1999:

[6] î»°ë **Ì. Í. Ñìèðíîâà,** Êîììóíèêàòèâíûå íåóäà÷è â íåîôèöèàëüíîì äèàëîãå: Àâòîðåô. äèñ... êàíä. ôèëîë. íàóê. Ì., 2003:

ø³ÝÇ áñ Ñá·»Ï³ÝÁ ¨ É»½í³ Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝÁ Ï³åí³Í »Ý áã ÙÇ-այն մտածական, այսինքն՝ խոսքաստեղծման և մեկնաբանման դաշտով, ³ÛÉ Ý³¨ Ñáõ½³Ï³Ý-Ñá·»Ï³Ý áÉáñïáí, ³å³ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ·áñÍáõÝ»-áõÃÛ³Ý ÙÛáõë §ÃáõÛÉ¦ ûÕ³ÏÁ, áñ ï»Õ ÑÝ³ñ³íáñ ¿ ³ñÓ³Ý³·ñ»É Ë³Ë ïáõÙ-ներ, շեղումներ, խոսքի հուզական դաշտն է: Ինչ խոսք, լեզվագործաբանու-թյան ջանքերով լեզվաբանությունը դարձել է մարդակենտրոն, և խոսող ան-Ñ³ïÁ ¹Çï íáõÙ ¿ áã ÙÇ³ÛÝ áñå»ë É»½í³·Çï³Ïóáõ ÃÛ³Ý Ïñáõ, Ñ³ë³ñ³Ï³-Ï³Ý å³ÛÙ³Ý³Ï³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ »ÝÃ³ñÏíáÕ ³ÝÓ, ³ÛÉ Ý³¨ áñáß³ÏÇ Ñáõ-½³Ï³Ý - ½·³óÙáõÝù³ÛÇÝ Ñ³ïÏ³ÝÇßÝ»ñáí ûÅïí³Í ¿³Ï: Ì»ñçÇÝ ßñç³-ÝáõÙ ß³ï ¿ Ëáëíáõ Ñ³Õáñ¹³ÏóáõÃÛ³Ý Ù»ç ÑáõÛ½»ñÇ, ½·³óÙáõÝùÝ»ñÇ ¹»-ñÇ Ù³ëÇÝ, Ñ³ïÏ³å»ë` Ñ³Ï³Ù³ñï »ñÏËáëáõÃÛáõÝ í³ñ»ÉÇë: Ø³ñ¹áõ Ñá-գեկան կերտվածքը՝ իր հուզական ներաշխարհով, անձի հոգեբանական և նյարդաբանական տիպով, մեծապես ազդում է հաղորդակցման վրա: Փոքր ã¿ Ý³¨ ËáëÁÝÏ»ñÝ»ñÇ ëå³ëáõÙÝ»ñÇ, ³ÏÝÏ³ÉÇùÝ»ñÇ, Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ¹Çï³íáñáõÃÛ³Ý ¨ ³ÝÓÇ ¹ÇñùáñáßÙ³Ý ¹»ñÁ Ëáëù³ÛÇÝ ÁÝÏ³Éí³ÍÇ ÏñÇ ßÕÃ»ñÇ Ó³íÝ:

Ð³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÝ»ñÇ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝÁ óáõÛó ¿ ï³-լիս, որ հաղորդակցությունն անարդյունավետ է ընթանում այն դեպքում, երբ խոսողի ասույթը առաջ է բերում չպլանավորված հուզական ազդեցություն: Àëï ºñÙ³Ïáí³ÛÇ ¨ ¼»ÙëÏ³Û³ÛÇ` Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕÙ³Ý Ï³½ÙÇ Ù»ç ¿ Ùï ÝáõÙ Ý³¨ §Ñ³Õáñ¹³ÏóÙ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ Í³·áõÙ ¨ ËáëáÕÇ ÏáÕÙÇó ãÝ³Ë³ï»ëí³Í Ñáõ½³Ï³Ý ³½¹»óáõÃÛáõÝÁ` íÇñ³íáñ³Ýù, ½³ÛñáõÛÃ, ½³ñ-Ù³Ýù¦[7]:

Ըստ Սմիրնովայի՝ ձախողում տեղի է ունենում այն դեպքում, երբ իլլո-Ïáõ ïÇí ³ÏïÇ` Ùï³¹ñáõÃÛ³Ý ÙÇçáóáí ³ñï³Ñ³Ûï íáÕ ËáëáÕÇ Ñ³Õáñ-դակցական դիրքորոշումը չի իրագործվում, երբ խոսողի հաղորդակցական Íñ³·ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ Í³·áõÙ ¿ ãåÉ³Ý³íáñí³Í Ñáõ½³Ï³Ý ազդեցություն: Նման դեպքերում զրուցակիցների միջև ծագում է անըմբռնողություն, որը կարող է վերաճել բախման՝ վեճի[8]:

Խոսող անհատը նաև հասարակական էակ է, հետևաբար ռիսկի գոր-ÍáÝÝ»ñÇó Ù»ÏÝ ¿É, áñáí å³ÛÙ³Ý³íáñí³Í ¿ Ñ³Õáñ¹³Ïó³ÏÝ Ó³ËáÕÙ³Ý ³é³ç³óáõÙÁ, Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ñ» ï¨³ÝùÝ»ñÇ ·áñÍáÝÝ ¿` ³ÛÝ ãåÉ³Ý³ íáñ-í³Í Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, áñáÝù ÍÝíáõÙ »Ý Ñ³Õáñ-¹³ÏóáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ` ³é³ç³óÝ»Éáí ÷áËÝ»ñ·áñÍ³Ï³Ý Ï³Õ³å³ñÇ ÷á÷áËáõÃÛáõÝ:

¼ñáõó³í³ñÙ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ Ù³ëÝ³ÏÇóÝ»ñÁ Ó· ïáõÙ »Ý Ñ³ëÝ»É Ñ³çá-ÕáõÃÛ³Ý` ÷áñÓ»Éáí Çñ³·áñÍ»É Çñ»Ýó Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ¹ÇñùáñáßáõÙÝ»ñÁ: ²Û¹ å³ï×³éáí ËáëáÕÁ å»ïù ¿ É»½í³Ï³Ý Ýß³ÝÝ»ñÇ ûåïÇÙ³É ÁÝïñáõ-ÃÛáõÝ Ï³ï³ñÇ, ÇÝãÝ ¿É Ñ³Õáñ¹³ÏóáõÃÛáõÝÁ ¹³ñÓÝáõÙ ¿ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï Ù³ñï³í³ñ³Ï³Ý ù³ÛÉ»ñÇ ÙÇçáóáí Ï³ ï³ñíáÕ é³½Ù³í³ñ³Ï³Ý ·áñÍÁÝ-Ã³ó: ÆëÏ ù³ÝÇ áñ ó³ÝÏ³ó³Í Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ËÝ¹ñÇ ÉáõÍÙ³Ý Ñ³Ù³ñ Ï³ ÑÝ³ñ³íáñ ÙÇ ù³ÝÇ »Õ³Ý³Ï, áõëï Ç Í³·áõÙ ¿ Ëáëù³ÛÇÝ ÙÇçáóÝ»ñÇ ÁÝïñáõÃÛ³Ý Ñ³ñó, áñ ï»Õ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ù³ñï³í³ñáõÃÛ³Ý ·ÉË³íáñ

---

[7] **Î. Å. Åðìàêîâà, Å. À. Çåìñêàÿ,** Ýßí. ³ßË., ¿ç 31:
[8] î»°ë **Ì. Í. Ñìèðíîâà,** Ýßí. ³ßË.:

Ýå³ ï³ ÏÁ ³ñ¹ÛáõÝ³ í»ïáõÃÛáõÝÝ ¿: ²Ñ³ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÝ ¿É Ñ³Ù³ñíáõÙ ¿ ³Ý³ñ¹ÛáõÝ³ í»ï ËáëùÇ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý Ñ»ï¨³Ýù` ïíÛ³É Ëáëù³ÛÇÝ Çñ³¹ñáõÃÛ³Ý Ù»ç Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ýå³ï³ÏÇÝ Ñ³ëÝ»-լու լեզվական նշանների անբարենպաստ կիրառության արդյունք:

Ճանաչողական լեզվաբանության, ինչպես նաև ճանաչողական հոգեբանության վերջին ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ տեքստաëï»ÕÍáõÙÁ Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý ï»ë³Ï ¿ ¨ ÇÝãå»ë ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý ó³ÝÏ³ó³Í ï»ë³Ï` Ï³ñ·³íáñíáõÙ ¿ í³ñùÇ áñáß³ÏÇ Ï³Õ³å³ñÝ»ñáí: Դրա շնորհիվ խոսքաստեղծման գործընթացը դառնում է ինքնաբեր, հաï³ïíáõÙ »Ý áñáß³ÏÇ ÝáñÙ»ñ, áñáÝù ÃáõÛÉ »Ý ï³ÉÇë ·Ý³Ñ³ï»É ïíÛ³É ï»ùëïÇ Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÃÛáõÝÁ ·ÛáõÃÛáõÝ áõÝ»óáÕ ÝáñÙÇÝ[9]:

²Ûë Ó¨áí ÉëáÕÁ, Ï³Ù ÁÝÃ»ñóáÕÁ, áñÇ ·Çï³ÏóáõÃÛ³Ý Ù»ç ³éÏ³ ¿ տվյալ իմաստի տիպական, նորմատիվ նկարագրության տարբերակը, կաñáÕ³ÝáõÙ ¿ áñáß»É, Ã» Çñ Éë³ÍÁ Ï³Ù Ï³ñ¹³ó³ÍÁ Ñ³ñÙ³±ñ ¿ ÝáñÙÇÝ, ×Ç±ß ï¿, Ã»± áã, Ñ³ç٬Õ ¿, Ã»± ³ÝÑ³çáÕ: ²Ûë åÇëáí, Ëáëù³ÛÇÝ Ë³Ëïáõ ÙÁ մեկնաբանվում է որպես շեղում նկարագրության տիպային ձևից, տեղեÏ³ ïíáõÃÛ³Ý ÷áË³ÝóÙ³Ý ÁÝ¹áõÝí³Í ¨ Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝÙÇçáóÇ Ë³Ëïáõ Ù:

Êáëù ³Ý³ñ¹ÛáõÝ³í»ïáõÃÛ³Ý »ñ¨áõÛÃÁ ùÝÝ³ñÏ»ÉÇë Ý³Ë ¨ ³é³ç անհրաժեշտ է հաշվի առնել ճախողմունքների բնույթը: Հաղորդակցականգործաբանական լեզվաբանության մեջ բազմիցս փաստվել է, որ խոսելու ընթացքում առաջանում են տարաբնույթ խոսքային սխալներ` սխալասություն կամ վրիպախոսություն, բացթողում, բառերի վերադասավորում և փոփոխություն: Պետք է նշել նաև տարբեր տեսակի օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գրգռիչների առկայությունը (աղմուկ, ձայնի բարձրության աստիճան, լսողության խնդիրներ), խոսքի փոխանցման միջոցի հետ կապված բարդուÃÛáõÝÝ»ñÁ (Ñ»é³Ëáë, Ñ³Ù³ó³Ýó, Ñ»é³Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ³ÛÉ ß÷áõÙ), áñáÝù ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ Ï»ñå Ë³Ã³ñáõÙ »Ý ³ë»ÉÇùÁ: ø³ÝÇ áñ ËáëÁÝÏ»ñÝ»ñÝ ունեն տարբեր սուբյեկտիվ հատկանիշներ, լեզվական կարողության տարբեր մակարդակ, մշակութային տարբեր կանխենթադրույթներ, ապա հաÕáñ¹³Ïó³Ï³Ý ß»ÕáõÙÝ»ñÇ Ç Ñ³Ûï ·³ÉÁ ÙÇ³Ý·³Ù³ÛÝ Ñ³í³Ý³Ï³Ý ¿ դառնում: Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ սխալ արտաբերության å³ï×³éáí Ñ³Õáñ¹Ù³Ý ³é³ÝóÇÝ ï³ññ»ñÇ ³Õ³í³ÕáõÙÁ, ³ÝÁÝÏ³É»ÉÇáõթյունը միշտ չէ, որ խեղում է հաղորդակցման գործընթացը: Ինչ վերաբերում ¿ ù»ñ³Ï³Ý³Ï³Ý ë³ÛÃ³ùáõÙÝ»ñÇÝ, ëË³ÉÝ»ñÇÝ, Ï³ñ»ÉÇ ¿ ÷³ëï»É, áñ ³ëáõÛÃÇ ³å³ù»ñ³Ï³Ý³Ï³Ý Ï³éáóí³ÍùÁ ÙÇß ï ã¿, áñ ³é³ç³óÝáõÙ ¿ հաղորդակցական դժվարություններ, հետևաբար` հաղորդակցական ձաËáÕáõÙ: ²Ûëå»ë, ù»ñ³Ï³Ý³Ý §ß»ÕáõÙÝ»ñÇó¦ Ù»ÏÇ` ½»ÕãÙ³Ý, Ñ»ï³½áտությունը թույլ է տալիս հանգել այն եզրակացության, որ սպասված բառի բացթողումը խոսքային խաթարում չի առաջացնում, եթե խախտված չէ

---

[9] î»'ë **Ë. Â. Ñàõàðíûé**, Ââåäåíèå â ïñèõîëèíãâèñòèêó. Ëåíèíãðàä, 1989, **John Heritage,** Cognition in Discourse // Conversation and Cognition. Cambr. Univ. Press, 2005, ¿ç 184-203:

Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý ÏÇ½³Ï»ïÁ[10]: ê³ ÃáõÛÉ ¿ ï³ÉÇë Ù»½ »½ñ³Ï³óÝ»Éáõ, áñ ½ñáõó³í³ñÙ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ ÝáõÛÝÇëÏ ù»ñ³Ï³Ýáñ»Ý ëË³É Ï³éáõÛó å³ñáõ-նակող խոսքը կարող է հաջողությամբ կատարել իր հաղորդակցական ËÝ¹ÇñÁ:

Ընդհանրացնելով հաղորդակցական ձախողման երևույթը մեկնաբա-ÝáÕ í»ñÁ Ýßí³Í Ùáï»óáõÙÝ»ñÁ` Ï³ñáÕ »Ýù ³ë»É, áñ ¹ñ³Ýù áõÝ»Ý Ù»Ï ÁÝ¹-հանուր «բաց», թերություն. դրանցից ոչ մեկում հաղորդակցման գործընթա-óÁ ãÇ ¹Çï íáõÙ áñå»ë ÷áËÝ»ñ·áñÍáõÃÛáõÝ` »ñÏáõ ËáëÁÝÏ»ñÝ»ñÇ ·áñÍáõÝ»-áõÃÛ³Ý ³ñ¹ÛáõÝù: ²Û¹ å³ï×³éáí ¿É Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÁ ¹Çï-վում է մեկ աստյթում` հիմնականում ազդակի, իսկ երբեմն էլ` արձագանքի Ù»ç: Ê³Ëïáõ ÙÝ §³ñÓ³Ý³·ñ»Éáõ¦ å³ï³ëË³Ý³ï íáõÃÛáõÝÝ ¿É ¹ñíáõÙ ¿ ËáëÁÝÏ»ñÝ»ñÇó Ù»ÏÇ íñ³, áñÁ å³Ñ³ÝçáõÙ ¿ áõÕÕ»É, ßïÏ»É Çñ ÝÏ³ï³Í խախտումը: Ստացվում է, որ եթե խոսընկերներից մեկը չի «բացահայ-ïáõÙ¦, ãÇ ÝÏ³ïáõÙ áñ¨¿ Ë³Ëïáõ Ù, ³å³ ¹ñ³ Ù³ëÇÝ Ëáë»ÉÝ ³í»Éáñ¹ ¿: Ø»Ýù Ï³ñÍáõÙ »Ýù, áñ Ã»ñ¨ë ³í»ÉÇ ×Çßï ÏÉÇÝ»ñ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³Ëá-ÕáõÙÁ ¹Çï»É áã Ã» áñå»ë Ù³ëÝ³íáñ ëË³É ³½¹³Ï Ï³Ù ³ñÓ³·³Ýù ÁÝ¹ÙÇ-ç³ñÏÙ³Ý Ù»ç, ³ÛÉ áñå»ë ³ëáõÛÃÝ»ñÇ ÷áËÝ»ñ·áñÍáõÃÛ³Ý ³ñ¹ÛáõÝù, Ëáë-ÁÝÏ»ñÝ»ñÇ Ñ³Ù³ï»Õ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝ, áñÇ ³ñ¹ÛáõÝùáõÙ Ë³÷³ÝíáõÙ ¿ Ñ³Õáñ¹³ÏóÙ³Ý Ýå³ï³ÏÇ Ñ³çáÕ Çñ³·áñÍáõÙÁ: Àëï »ñ¨áõÛÃÇÝ, ËáëÁÝ-Ï»ñÝ»ñÇ Ëáëù ÇáñÍÇ ÷áË³¹³ñÓ ³½¹»óáõÃÛáõÝÁ ³í»ÉÇ ×Çßï ·Ý³Ñ³ï»Éáõ Ñ³-Ù³ñ ³ÝÑñ³Å»ßï ¿ ³í»ÉÇ Ëáñù³ÛÇÝ áõëáõÙÝ³ëÇñ»É Ñ³Õáñ¹³ÏóÙ³Ý ·áñ-ÍÁÝÃ³óÇ ¿áõÃÛáõÝÁ` Ñ³ßíÇ ³éÝ»Éáí É»½íÇ ¨ Ùï³ÍáÕáõÃÛ³Ý ÷áËÏ³å³Ïó-վածության խնդիրը: Ահա թե ինչու իրավացի են այն լեզվաբանները, ովքեր åÝ¹áõÙ »Ý, áñ ³ÝÑñ³Å»ßï ¿ Çñ³Ï³Ý³óÝ»É Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙ-ների համակողմանի ուսումնասիրություն ճանաչողական լեզվաբանու-թյան, հոգելեզվաբանության, գործաբանական լեզվաբանության դիրքերից:

ÊáëùÇ ÷áËÝ»ñ·áñÍ³Ï³ÝÙ³Ï³ñ¹³ÏÇ, ÇÝãå»ë Ý³¨ ÷áËÝ»ñ·áñÍ³-կան իրողությունների հայտնաբերումը կարևոր դեր է ունեցել միջանձնյա հաղորդակցության դինամիզմը բացորոշելու գործում: Սույն գործոնի դի-ï³ñÏáõÙÁ ³é³í»É Ï³ñ¨áñ ¿ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÝ»ñÁ ùÝÝ»ÉÇë, ù³ÝÇ áñ ÷áËÝ»ñ·áñÍ³Ï³Ý Ù³Ï³ñ¹³ÏáõÙ Ï³ï³ñíáÕ ³ëáõÛÃÝ»ñÇ Ñ³-çáñ¹³Ï³ÝáõÃÛ³Ý Ë³ËïáõÙÝ»ñÝ áõëáõÙÝ³ëÇñ»ÉÇë »ñ¨³Ý »Ý ·³ÉÇë Ñ³-ղորդակցական ձախողումների իրական պատճառները, որոնք վերաբերում »Ý Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛ³ÝÁ, ×³Ý³ãáÕ³Ï³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÇÝ, ÇÝãå»ë Ý³¨ ËáëùÇ ÙÇçáóáí Ï³ï³ñíáÕ Ñ³ÝñáõÃ³ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛ³ÝÁ: ø³ÝÇ áñ Ñ³-Õáñ¹³ÏóÙ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÁ »ñÏáõ ¨ ³í»ÉÇ ËáëÁÝÏ»ñÝ»ñÇ ÷áËÝ»ñ·áñÍáõ-ÃÛ³Ý ³ñ¹ÛáõÝù ¿, ³å³ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ó³ËáÕáõÙÝ»ñÁ ¹Çï³ñÏ»ÉÇë անհրաժեշտ է հաշվի առնել խոսքի անդրադարձական բնույթը: Եվ եթե ըն-¹áõÝáõÙ »Ýù, áñ Ëáëù³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝÁ »ñÏÏáÕÙ³ÝÇ ·áñÍÁÝÃ³ó ¿, »ñÏÙÇ³ëÝ³Ï³Ý ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï³ï³ñáõÙ, ³å³ å»ïù ¿ ÁÝ¹áõÝ»Ýù Ý³¨ ³ÛÝ Ñ³Ý·³Ù³ÝùÁ, áñ »ñÏËáëáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ ³ÝÁÝ¹Ù»ç ï»ÕÇ ¿ áõ-նենում խոսող/լսող հաղորդակցական դերերի փոխարկում: Բնականաբար

[10] î»'ë **Մ. Հ. Յաղուբյան,** Զեղչման գործաբանական արժեքը գեղարվեստա-Ï³Ý Ëáëùáõ Ù: ¶Çï. Ã»Ï. ë»ÕÙ., ºñ., 2007:

³ÝÑñ³Å»ß ïáõÃÛáõÝ ¿ Í³·áõÙ áõëáõÙÝ³ëÇñ»Éáõ Ëáëù³ÛÇÝ »ñÏáõ ·áñÍáÕáõ-թյուններին՝ խոսքաստեղծմանը և խոսքընկալմանը /հասկացմանը/, քնն- ñáß ³ÝÑ³çáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: ê³Ï³ÛÝ Ù»Ýù Ï³ñÍáõÙ »Ýù, áñ ùÝÝáõÃÛáõÝÁ պետք է կատարվի առանց խախտելու խոսքի ամբողջականությունը՝ անդ- ñ³¹³ñÓ³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ, ³½¹³Ï ¨ å³ï³ëË³Ý ÁÝ¹ÙÇç³ñÏáõÙÝ»ñÇ »ñÏ- ÙÇ³ëÝáõÃÛáõÝÁ, ³é³Ýó ï³ñ³Ýç³ï»Éáõ Ëáëù³ëï»ÕÍÙ³Ý ¨ ÁÝÏ³ÉÙ³Ý ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÁª ¹ñ³Ýù ¹Çï³ñÏ»Éáí ÷áËÝ»ñ·áñÍáõÃÛ³Ý Ñ³Û»ó³Ï»- ïÇó: ²Û¹ ¹»åùáõÙ Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³ÝÓ³ËáÕÙ³Ý å³ï³ëË³Ý³ïíáõÃÛáõ- ÝÁ áã Ã» ÏÁÝÏÝÇ Ëáë³ÏÇóÝ»ñÇó Ù»ÏÇ íñ³, ³ÛÉ Ï¹Çï íÇ Ëáëù³ÛÇÝ ÷áË- Ý»ñ·áñÍáõÃÛ³ÝÓ³ËáÕÙ³Ý ³ñ¹ÛáõÝù:

Êáëù³ÛÇÝ ÁÝÃ³óùáõÙ Çñ³ñ Ñ³çáñ¹áÕ ³ëáõÛÃÝ»ñÇ É»½í³Ï³Ý, ÇÝãå»ë Ý³¨ ³ñï³É»½í³Ï³Ý Ï³å»ñÁ ¹ñë¨áñíáõÙ »Ý »ñÏËáë³Ï³Ý ÙÇ³íáñÇ ßÕÃ³Û³Ï³Ý ÁÝ¹ÙÇç³ñÏáõÙÝ»ñÇ ÙÇç¨ ·ÛáõÃÛáõÝ áõÝ»óáÕ Ï³å»ñáõÙ: ²ëáõÛÃÝ»ñÇ Ñ³Ù³ï»Õ»ÉÇ ÷áË³éÝãáõÃÛáõÝ ³å³Ñáíáõ Ï³å»ñÁ Ù»Ýù ³Ý- í³ÝáõÙ »Ýù Ñ³Õáñ¹³Ïó³Ï³Ý Ý»ñ¹³ßÝ³ÏáõÃÛ³Ý í×éáñáß ·áñÍáÝÝ»ñ` Ñ³- ñ³ÏóáõÙ, Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÃÛáõÝ ¨ ï»ÕÇÝáõÃÛáõÝ[11]: Üßí³Í Ï³å»ñÇó Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñÇ Ë³Ý·³ñáõÙÁ, Ë³Ë ïáõÙÁ ÁÝ¹Ñ³ ïáõÙ ¿ ÁÝ¹ÙÇç³ñÏáõÙÝ»- րի շղթայման գործընթացը, առաջ բերում ասույթների բաղհյուսման անհա- Ù³ ï»Õ»ÉÇáõÃÛáõÝ` Ëáëù³ÛÇÝ ÷áËÝ»ñ·áñÍáõÃÛáõÝÁ ¹³ñÓÝ»Éáí ³ÝÏ³ï³ñ, Ã»ñÇ, å³Ï³ë³íáñ: Ð³Õáñ¹³ÏóÙ³Ý Ñ³çáÕáõÃÛáõÝÁ, áñÁ É»½í³Ï³Ý ³éáõ- Ùáí ¹ñë¨áñíáõÙ ¿ ÁÝ¹ÙÇç³ñÏáõÙÝ»ñÇ ßÕÃ³ÛÙ³Ý Ù»ç, Ù»Í³å»ë å³ÛÙ³Ý³- վորված է խոսընկերների դիրքորոշմամբ՝ միմյանց հետ համագործակցելու նրանց հոժարականությամբ կամ դժկամությամբ, անպատրաստակամու- թյամբ: Ըստ այդմ, հաղորդակցական ներդաշնակության կապերի խզման Ñ»ï¨³Ýùáí ³é³ç³ÝáõÙ »Ý ³ÝÝ»ñ¹³ßÝ³Ï »ñÏËáë³Ï³Ý ÙÇ³íáñÝ»ñ:

Ասվածը պարզաբանելու համար դիտենք ասույթների համապատաս- Ë³ÝáõÃÛ³Ý Ë³Ë ïáõÙÝ»ñÇ Ù»Ï ûñÇÝ³Ï: Ð»ï¨Û³É »ñÏËáë³Ï³Ý ÙÇ³íáñÁ ծավալվում է հարցական խոսքային իրողությունների փոխանակմամբ, ին- ãÁ ³ÝÑ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÃÛáõÝ ¿ ³é³ç³óÝáõÙ ³ëáõÛÃÝ»ñÇ Ñ³çáñ¹³Ï³Ý ßÕÃ³ÛÙ³Ý ûÕ³ÏáõÙ:

Johnny: Who am you then? What’m you called?
Larry: What do they call *you*?
Johnny: No. Honest.
Larry: Larry.
Johnny: John. Johnny for short. What they call you for short?
Larry: Larry.
Johnny: What am your real name, then?
Larry: Larry.
Johnny: Come from Ireland, do you?
Larry: Why?
Johnny: Your voice.
Larry: No. I used to speak like you. I don’t come from Ireland.
Johnny: Thought you come from Ireland. Go to college, do you, then?

---

[11] î»ë **Sh. Paronyan,** On Some Problems of Sequencing, §Î³ÝÃ»Õ¦, ¶Çï³Ï³Ý Ñá¹í³ÍÝ»ñÇ ÅáÕáí³Íáõ, ºñ., 2004, 1, ¿ç 43-51:

Larry: How did you guess?

Johnny: Like it, college.

Larry: Yes.

(D. Rudkin, *Afore Night Come*, in New English Dramatists 7, Penguin Books, 1968, p. 87 – 88)

Ð³ñó³Ï³Ý ³ëáõÛÃÇÝ Ñ»ï¨áõÙ ¿ Ñ³Ï³¹³ñÓ Ñ³ñó, áñáí ËáëÁÝÏ»ñÁ, Çñ ³ÝÓÇ ÇÝùÝáõÃÛáõÝÁ Ñ³ëï³ïáÕ ï»Õ»ÏáõÃÛáõÝ ï³Éáõ ÷áË³ñ»Ý ÝáõÛÝ բանն է պահանջում խոսողից. «What do they call *you*?¦ :

ÊáëáÕÁ ÏñÏÝáõÙ ¿ Ñ³ñóáõÙÁ, ÇÝãÁ ÷³ëïáõÙ ¿, áñ Ý³ Çñ»Ý ³ÝÑñ³-Å»ßï ï»Õ»ÏáõÃÛáõÝÁ ãÇ ëï³ó»É: ²Ûë ³Ý·³Ù Ý³ ÷áËáõÙ ¿ Ñ³Õáñ¹³Ïó³-կան մարտավարությունը և կազմում անուղղակի հարց՝ բացորոշելով հար-ó³Ï³Ý ³ëáõÛÃÇ Ñ³çáÕ Ï³ï³ñÙ³Ý Ý³Ë³å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇó Ù»ÏÁ՝ ¿³Ï³Ý Ý³Ë³å³ÛÙ³ÝÁ. §No. Honest.¦:

¸ñ³ÝÇó Ñ»ïá Ñ³ñóáõå³ï³ëË³Ý³Ï³Ý Ëáëù³ÛÇÝ ÙÇ³íáñÁ Ï³ñ-Í»ë Ã» Ñ³ñÃ ¿ ÁÝÃ³ÝáõÙ՝ ßÕÃ³Û³Ï³Ý ûÕ³ÏÝ»ñÇ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷á-խառնչությամբ, որի ընթացքում խոսողները իրար տեղեկացնում են իրենց ³ÝáõÝÝ»ñÁ: ê³Ï³ÛÝ, ÇÝãå»ë å³ñ½íáõÙ ¿, ³Ûëï»Õ ÃÛáõñÇÙ³óáõÃÛáõÝ, ·Ç-ï»ÉÇùÇ ³ÝáñáßáõÃÛáõÝ Ï³, ù³ÝÇ áñ ËáëáÕÁ ¹³ñÓÛ³É å³Ñ³ÝçáõÙ ¿ ËáëÁÝ-Ï»ñáçÇó ×ßï»É Ýñ³ ³ÝáõÝÁ՝ ÇëÏ³Ï³Ý ³ÝáõÝÁ. §What am your real name, then?¦:

Հերթական հաղորդակցական խնդիրը ծագում է այն պահին, երբ ïñí³Í ï»Õ»ÏáõÃÛáõÝÁ ×ßï»Éáõ ÷áË³ñ»Ý ËáëÁÝÏ»ñÁ Ñ³Ï³¹³ñÓ Ñ³ñó ¿ Ï³½ÙáõÙ՝ ÷áñÓ»Éáí ×ßï»É Ñ³ñó³¹ñÙ³Ý å³ï×³éÁ. §Why?¦: ÐÇßÛ³É åÇ»-սում հերոսները բացասական վերաբերմունք ունեն իռլանդացիների նկատ-մամբ, դրա համար իրեն իռլանդական ծագում վերագրելը խոսընկերը նախ և առաջ որպես վիրավորանք է ընկալում և փորձում է պարզաբանել դրա å³ï×³éÝ»ñÁ: ê³õÛÝ Ñ³ñó³Ï³Ý ³ëáõÛÃáí Ý³ »ÝÃ³·Çï³Ïóáñ»Ý ÇÝùÝ³-պաշտպանական քայլ է կատարում, իսկ երբ պարզում է, թե ինչի հիման íñ³ »Ý Çñ»Ý §Ù»Õ³¹ñáõÙ¦ ÇéÉ³Ý¹³Ï³Ý Í³·áõÙ áõÝ»Ý³Éáõ Ù»ç, Ý³ Ñ»ñ-ùáõÙ ¿ ÇÝãå»ë Ù»Õ³¹ñ³ÝùÁ, ³ÛÝå»ë ¿É ¹ñ³ å³ï×³éÁ. §No. I used to speak like you. I don’t come from Ireland»: Իրականում խոսընկերը, ի տարբերու-ÃÛáõÝ ËáëáÕÇ, ËáëáõÙ ¿ Ù³ùáõñ ·ñ³Ï³Ý ³Ý·É»ñ»Ýáí, ¨ Ã»ñ¨ë ¹ñ³ å³ï-ճառն է խոսողն ուզում բացահայտել՝ սկզբում նրա ծագման մասին ենթա-¹ñáõÃÛáõÝ ³Ý»Éáí, ÇëÏ ³ÛÝáõÑ»ï¨ Ýñ³ ÏñÃáõÃÛ³Ý Ù³ëÇÝ ï»Õ»ÏáõÃÛáõÝ ëï³Ý³Éáõ ³ÏÝÏ³ÉÇùáí. §Go to college, do you, then?¦: Ð³ñóáõå³ï³ëË³-նական սույն շղթայում մենք տեսնում ենք ևս մեկ խախտում, երբ հարցի ëïáñá·Ù³Ý ÇÙ³ëïÇ ÇëÏáõÃÛáõÝÁ Ñ³í³ëïáÕ ³ëáõÛÃÇ ÷áË³ñ»Ý ËáëÁÝ-Ï»ñÁ Ñ³Ï³¹³ñÓáõÙ ¿ Ñ³ñóÁ՝ ¹³ñÓÛ³É ÷áñÓ»Éáí å³ñ½»É Çñ»Ý ïñí³Í Ñ³ñóÇ Ï³ÝË»ÝÃ³¹ñáõÛÃÁ. § How did you guess?¦, ÇëÏ å³Ñ³ÝçíáÕ ï»Õ»-կատվությունը՝ հավաստման գործողությունը՝ «Yes»-ը, տրվում է այն բա-նից հետո, երբ բացորոշվում է իրեն հետաքրքրող գիտելիքը. «Like it, college¦:

ÆÝãå»ë ï»ëÝáõÙ »Ýù, ëáõÛÝ Ñ³ñóáõå³ï³ëË³Ý³Ï³Ý »ñÏËáë³Ï³Ý ÙÇ³íáñáõÙ Ë³Ëïí³Í »Ý ÇÝãå»ë ÇÉÉáÏáõïÇí, ³ÛÝå»ë ¿É ÷áËÝ»ñ·áñÍ³-Ï³Ý Ï³å»ñÁ. Ñ³ëï³ï³Ï³Ý ³ëáõÛÃÇ ÷áË³ñ»Ý, Ñ³ñó³Ï³Ý ³ëáõÛÃÇÝ Ñ»ï¨áõÙ ¿ Ù»Ï áõñÇß Ñ³ñó³Ï³Ý ³ëáõÛÃ, ÇëÏ ï»Õ»Ï³ ïíáõÃÛ³Ý áñáÝÙ³Ý

÷áËÝ»ñ·áñÍ³Ï³Ý ·áñÍáÕáõÃÛ³ÝÁ Ñ»ï¨áõÙ ¿ áã Ã» Çñ³½»ÏáõÃÛáõÝ Ï³Ù Ñ³Õáñ¹áõÙ, ³ÛÉ Ù»Ï áõñÇß ï»Õ»Ï³ ïíáõÃÛ³Ý áñáÝáõÙ:

²ÛëåÇëáí, ³ëáõÛÃÝ»ñÇ Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³ ï»Õ»ÉÇ ÷áË-³éÝãáõÃÛ³Ý Ë³ËïÙ³Ý å³ï×³éáí ÁÝ¹ÙÇç³ñÏáõÙÝ»ñÇ ßÕÃ³ÛÙ³Ý ·áñÍ-ընթացը խաթարվում է, առաջանում է ասույթների բաղհյուսման անհամա-ï»Õ»ÉÇáõÃÛáõÝ, ÇëÏ Ëáëù³ÛÇÝ ÷áËÝ»ñ·áñÍáõÃÛáõÝÝ ¿É ¹³éÝáõÙ ¿ ³ÝÑ³-Ù³ï»Õ»ÉÇ, å³Ï³ë³íáñ:

Ø. À. ÏÀÐÎÍßÍ – Èíòåðïðåòàöèÿ êîììóíèêàòèâíûõ íåóäà÷ êàê ïðîäóêòà íåýôôåêòèâíîñòè êîãíèòèâíî-ïðàãìàòè÷åñêîãî ïðîöåññà. – Â ñòàòüå ðàññìàòðèâàåòñÿ ïðîáëåìà êîììóíèêàòèâíûõ íåóäà÷ êàê ïðîäóêòà íåýôôåêòèâíîñòè êîãíèòèâíîé (ðå÷åìûñëèòåëüíîé) è ïðàãìàòè÷åñêîé (êîììóíèêàòèâíîé) äåÿòåëüíîñòè ñîáåñåäíèêîâ â ïðîöåññå ðå÷åâîãî âçàèìîäåéñòâèÿ. Àâòîð èññëåäóåò òàê íàçûâàåìîå “íåãàòèâíîå ïîëå” ðå÷åâîé äåÿòåëüíîñòè, â ðàìêàõ êîòîðîãî íàðóøàåòñÿ ìåõàíèçì ïîðîæäåíèÿ è âîñïðèÿòèÿ ðå÷è, à ìåæäó ñîáåñåäíèêàìè îáðàçóåòñÿ îòðèöàòåëüíûé ýìîöèî-íàëüíûé è ïñèõîëîãè÷åñêèé íàñòðîé.